

JAARVERSLAG 2022

STICHTING SHIVA

Spiritualiteit
hiv
Aids

Shiva

Stichting Shiva
Eerste Helmersstraat 17
1054 CX Amsterdam
020-6160460 | 06-4377 8713
www.shiva-positief.nl
info@shiva-positief.nl
IBAN: NL19INGB0007418529

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
ACTIVITEITEN SHIVA IN 2022	4
Jubileum	4
Programma P*E*E*R*S voor Migranten met hiv/aids	6
A. Ontwikkelingen	6
B. Uitvoering Positive Sisters	9
C. Uitvoering Positive Brothers	13
D. Samenwerking in de keten	17
E. Innovatie en verduurzaming	19
Vangnet: individuele begeleiding en retraite	21
A. Individuele begeleiding	21
B. Retraite ‘de kunst van het mogelijke’	22
C. Materiële Nood	23
Organisatie	24
Samenvatting jaarrekening	25

VOORWOORD

In 2021 beleefde Shiva haar 20-jarig jubileum. Gezien corona was het destijds niet mogelijk dit heuglijk feit voluit en met alle betrokkenen te vieren. Gelukkig hebben we dit jaar alsnog vorm en inhoud kunnen geven aan het jubileum, waarbij werd teruggeblikt op 21 jaar Shiva, activiteiten en resultaten. Het was een kleurrijke dag met ruim 200 genodigden die vanuit verschillende drijfveren betrokken zijn bij het werk van Shiva, waaronder collega's uit het hiv-veld, financiers, vrijwilligers en deelnemers.

Het afgelopen jaar ging de wereld weer open, corona raakte steeds meer op de achtergrond. Het was weer mogelijk om alle geplande activiteiten door te laten gaan. Maar de wereld is wel veranderd: voor mensen in een toch al maatschappelijk kwetsbare positie is het leven nog harder geworden. Daardoor waren er dit jaar verschillende aanpassingen nodig ten opzichte van onze oorspronkelijke wijze van werken. Hierover leest u meer in dit jaarverslag.

In 2022 hebben vijf community-organisaties werkzaam in het Nederlandse hiv-veld, besloten om te gaan samenwerken binnen de Nationale Hiv Alliantie. De Alliantie bestaat uit de Hiv Vereniging, Hello Gorgeous, B³positive, Mara en Shiva. Als co-penvoerder, heeft Shiva een coördinerende en faciliterende rol gespeeld in het opstellen van de Theory of Change, het Strategisch Plan voor 2022-2025 en het Jaarplan 2022.

Binnen het Shiva-team zijn er ook ontwikkelingen. We zijn blij met de komst van Regina Davelaar, zij is geestelijk verzorger en heeft de nodige organisatietaken op zich genomen. Daarnaast heeft Annemarieke Blom aangegeven haar administratieve taken eind 2022 neer te leggen. We zijn heel blij dat zij haar financiële taken zal blijven doen. Eind dit jaar hebben we ook afscheid genomen van Anicetas Tangi. Zij is zich verder gaan ontwikkelen met een andere studie, een ander land en ander werk. Anicetas heeft de laatste jaren veel betekend voor het Positive Sisters en Positive Brothers programma.

Bedankt samenwerkingspartners!

Wij zijn alle fondsen en donateurs - groot en klein - bijzonder erkentelijk en dankbaar voor hun financiële ondersteuning aan Shiva. Zonder u is het niet mogelijk om alle doelstellingen te behalen die wij ons stellen in het steunen van mensen met hiv. Ons werk zou evenmin mogelijk zijn geweest zonder de uitstekende samenwerking met het – almaar groeiende - netwerk van samenwerkingspartners in het hiv-veld. Daarom willen wij al onze collega's binnen de informele zorg, beleidsorganisaties en ziekenhuizen van harte danken voor het in ons gestelde vertrouwen en voor de plezierige en nauwe samenwerking.

Ik wens u veel plezier met het lezen over dit bijzondere jaar van Shiva en wil u bedanken voor uw betrokkenheid.

Namens het bestuur,
Hannie Treffers, Voorzitter Stichting Shiva

ACTIVITEITEN SHIVA IN 2022

Jubileum

Op 19 mei was het feest: Shiva vierde haar 21-jarig jubileum. De dag begon met een terugblik op 21 jaar Shiva en met een herdenking voor de mensen die we moeten missen. Daarna deelden verschillende partners van Shiva hun ervaringen en waardering voor de positie die Shiva heeft verworven in het Hiv-veld.

“We liepen door de poort van de sjoel en al op het voorplein was de sfeer gezet. Multiculturele warmte en gelijkheid, een warm bad van positieve vrolijke energie, kracht en liefde. Onder een grote boom werd op kleedjes Ethiopische koffie gemaakt, brood gebakken en rondgedeeld. Op het plein stond iedereen in kleine groepjes te kletsen. Ik ontmoette direct mensen die ik kende van mijn deelname aan retraites met Shiva, zelfs van 2014 nog. Door diezelfde sfeer was het ook heel natuurlijk om met nog vreemden aan de praat te raken.” Nicole Verwijst

“Door de toespraak van de directeur en door vele anderen kort het woord te geven, ontstond een sterk beeld van jullie onmisbare kracht in dit werkveld. Jullie hebben zo goed nagedacht over hoe wij als genodigden echt mee konden doen en elkaar konden ontmoeten. Ik heb onder andere uitgebreid met mensen uit jullie doelgroep gesproken, mensen met Nederlandse roots en met Afrikaanse roots, hoe zij jullie hebben gevonden en hoe zij de website hebben ervaren. Heel interessant.” Samenwerkingspartner

In het tweede gedeelte van het programma werden deelnemers uitgenodigd om in kleine groepjes met elkaar te delen wat hun (meest indrukwekkende) ervaring is met Shiva en hun wens voor de toekomst van Shiva. Mensen die elkaar in het dagelijks leven nooit zouden tegenkomen, kwamen daardoor met elkaar in contact en hoorden elkaars verhaal.

- *“Ik herinner me een kromgebogen vrouw die na verloop van tijd rechtop kwam en mij ging aankijken.”* Hiv-verpleegkundige
- *“Ik was in de gevangenis. Toen kwam Inga me bezoeken. Daarna was alleen nog mij lichaam gevangen – mijn hart was vrij.”* Afgewezen vluchteling
- *“Wat de meeste indruk op mij maakt zijn de verhalen over de hervonden innerlijke kracht van mensen die bij Shiva een traject gevolgd hebben. Shiva stimuleert betrokkenen zichzelf en anderen te helpen. Dát is de kracht van Shiva.”* Samenwerkingspartner

De deelnemers deelden ook hun dromen voor Shiva:

- *“In ons groepje was één ding heel duidelijk; Shiva moet blijven bestaan en doorgaan met het goede werk in de maatschappij, en de community empoweren. Ze is namelijk enige in haar soort. Het 1 op 1 empoweren van mensen met hiv, emigrant of autochtoon, op haar eigen spirituele manier door ervaringsdeskundigen in te zetten die weten waar ze het over hebben..” Nicole Verwijst*
- *“Mijn grote wens voor Shiva is een stabielere financiële positie, zodat er meer tijd vrijkomt voor het inhoudelijke werk.” Financier*
- *“Mijn wens is dat Shiva de komende jaren nóg meer mensen kan bereiken. Ik hoop bovendien dat Shiva haar bijzondere kwaliteiten buiten ons land kan brengen, om ook daar mensen met hiv te helpen.” Anoniem*
- *“Ik hoop dat Shiva veel meer voor Oost-Europeanen kan gaan doen. Door de vluchtelingstroom uit Oekraïne naar Nederland zal het aantal Oekraïners met hiv in Nederland naar verwachting de komende jaren fors toenemen. Dat merken we nu al in de ziekenhuizen.” Hiv-verpleegkundige*

De gesprekken werden voortgezet tijdens een Indonesische maaltijd en de dag eindigde met een groot feest en veel dans. Als herinnering aan deze prachtige dag, hangt in het kantoor van Shiva een schilderij waar vele deelnemers iets op hebben geschreven of getekend.

Programma P*E*E*R*S voor Migranten met hiv/aids:

Participatie*Empowerment*Eigenwaarde*Reproductieve &*Seksuele gezondheid

---

Doelgroep

Het P*E*E*R*S-programma richt zich op de meest kwetsbare groep mensen met hiv/aids, namelijk Afrikaanse en Caraïbische migranten. Een meerderheid is als vluchteling(e) uit oorlogsgebieden gekomen, waarvan een deel hier zonder verblijfspapieren moet zien te overleven. Zij zijn ernstig getraumatiseerd en hebben problemen rondom acceptatie, (zelf-)stigma en behandeling van hiv/aids. Ze zijn moeilijk bereikbaar voor (in)formele zorgverleners. Het ontbreekt hen niet alleen aan kennis over hiv, maar ook aan informatie over hoe de Nederlandse gezondheidszorg functioneert en wat er van patiënten wordt verwacht.

Eenmaal in Nederland leven ze vaak in armoede, worstelen ze met trauma's en bovendien met bestaansonzekerheid in een nieuw land, met een andere taal en cultuur. Veelal is het taboe op hiv groot, waarbij het geloof ook een rol speelt. Onzekerheid over verblijfsrecht, toekomst en perspectief in combinatie met de diagnose hiv/aids, leidt tot een laag zelfbeeld, sociaal isolement en een gebrek aan motivatie om goed te zorgen voor hun eigen welzijn en dat van hun kinderen. Onze aanpak is intersectioneel en richt zich op al deze gebieden, de gehele mens en haar/zijn omgeving.

Het programma omvat tien jaren. Dit verslag betreft het tweede jaar. Voor we ingaan op de specifieke activiteiten voor Positive Sisters en Positive Brothers beschrijven we eerst ontwikkelingen die voor zowel de Brothers als voor de Sisters gelden.

A. Ontwikkelingen

Maatschappelijke ontwikkelingen

Tweedeling voorkomen

Het Nederlandse hiv-veld streeft ernaar dat het aantal nieuwe hiv-infecties opgelopen in Nederland in 2030 richting 0 gaat. Wij zijn zeer gemotiveerd om er aan bij te dragen dat dit perspectief óók voor migranten werkelijkheid wordt. Echter, voor deze groep zal 2030 geen haalbare datum zijn. In Nederland is van de ruim 22.000 mensen met hiv 40% migrant¹. Een belangrijk deel van de hiv-infecties vindt juist onder hen plaats. Onderzoek² laat zien dat 50% van hen een slechte therapietrouw en een verhoogde kans op een falende behandeling heeft. Het is van groot belang deze groep te ondersteunen, anders dreigt in Nederland een tweedeling te ontstaan tussen enerzijds autochtonen met hiv voor wie hiv/aids een probleem uit het verleden is, en migranten die nog middenin de hiv/aids-crisis leven anderzijds. Ook blijven er vluchtelingen naar Nederland komen die bij aankomst al hiv of zelfs aids hebben. Shiva heeft een sleutelpositie in de begeleiding van migranten met hiv en hierdoor inmiddels een centrale positie binnen het hiv-veld.

Economisch

Voor migranten vormen de nieuwe cultuur, taal, onderwijs en status (in afwachting van/zonder papieren) een obstakel voor toegang tot studie, (vrijwilligers-) werk en inkomen. Financieel-economisch gezien, neemt de druk op deze groep, die vaak moet overleven met een beperkt inkomen, met de huidige ontwikkelingen toe, met name door stijgende energieprijzen en inflatie. Dit terwijl juist mensen die leven met hiv in verband met de inname van medicatie dagelijks toegang tot een gezonde maaltijd behoeven, een warm bed en een dak boven het hoofd. Financiële zorgen leveren daarnaast chronisch stress op, waardoor zij niet goed voor

---

¹ Cijfers Stichting HIV Monitoring Report 2021

² Erasmus Universiteit Rotterdam

zichzelf en hun kinderen kunnen zorgen. Dat geldt met onder meer voor medicatieontrouw en een ongezonde levensstijl.

De mensen in ons migrantenprogramma die werken, bevinden zich veelal aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Tijdens corona verloren velen van hen hun baan. In de huidige situatie worden zij beknot in hun bewegingsvrijheid. Hun roosters worden vaak kort van te voren pas gemaakt, zij hebben nooit twee dagen achter elkaar vrij. Of ze hebben langere diensten en kunnen niet weigeren bij invalbeurten. Een van de gevolgen hiervan is dat mensen soms niet meer naar bijeenkomsten kunnen komen – terwijl juist die hun kennis en ontwikkeling bevorderen, kracht en perspectief geven. Ook konden verschillende uitstekende kandidates door onvoorspelbare en zware werkroosters niet deelnemen aan de training tot Positive Sister.

Politiek

Wij zien een verharding in het politieke klimaat, inclusief beleid ten opzichte van migranten. Dit alles geldt zeker voor mensen zonder papieren en thuis- en daklozen. Enerzijds wordt mensen verweten dat ze niet maatschappelijk bijdragen. Anderzijds wordt het hen onmogelijk gemaakt om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Bovenop het hiv-stigma dat zij ervaren, voelen zij zich niet welkom en onveilig. Dit draagt bij aan zelfstigma en een laag zelfbeeld, isolement, het ontbreken van toekomstperspectief, therapieontrouw en gezondheidsproblemen. Het is de stapeling van uitdagingen die deze groep migranten met hiv/aids kenmerkt en waarop de aanpak van Shiva zich richt.

Gevolgen corona

Onze groepsbijeenkomsten konden niet meer plaatsvinden in de samenwerkende ziekenhuizen, die voorzichtig blijven na de ervaring met de Covid-19 pandemie. Het gevolg is dat Shiva externe locaties heeft moeten huren, met aanmerkelijk hogere kosten. Ook zijn onze partners in de ziekenhuizen nog steeds overbelast, medewerkers zijn oververmoeid en er is een chronisch personeelstekort. Mensen worden dus geconfronteerd met zorgverleners die minder tijd en energie hebben.

Ontwikkelingen binnen het programma

Instructie-manual voor professionals bij training van peers

Shiva heeft sinds 2016 een trainers-handleiding om peers te trainen. Daarin staat stap voor stap beschreven hoe de training gegeven wordt. In 2021 is een concept instructie-manual ontwikkeld. Daarin staan de concepten en ideeën achter de training uitgelegd. In 2022 vond een driedaagse bijeenkomst plaats voor het Shiva-team: enerzijds werd de instructie-manual behandeld, anderzijds werd met input van het team een tweede concept ontwikkeld. Vervolgens hebben de professionals de manual gebruikt voor de trainingen van nieuwe Positive Brothers en Positive Sisters. Met de feedback die nu beschikbaar is, zal in 2023 een definitieve versie van de instructie-manual ontwikkeld worden.

“De instructie-manual hielp mij om te begrijpen waarom we de training doen op de manier waarop we die doen. Daardoor kon ik in deze training voor het eerst mijn eigen stijl ontwikkelen. Ik voelde ruimte voor mijn eigen creativiteit om te komen tot de resultaten die we met de training willen bereiken.” Anicetas, professional van Shiva

Match-gids voor Positive Brothers

In 2022 hebben wij samen met de Positive Brothers een nieuw curriculum ontwikkeld dat hen structuur biedt bij het begeleiden van hun matches.

Voorbeeld van een thema in de Match-gids:

Relaties en seksualiteit

- Welke relaties zijn belangrijk? Hier en in land van herkomst (ouders, broers/zussen, (pleeg)kinderen, vrienden, anderen)
- Voor jezelf zorgen en van jezelf houden
- Wel of niet, wanneer vertellen over Hiv?
- Seksualiteit, n= n en Prep
- Relatie tot je lichaam met hiv
- Van wat voor seks geniet jij?
- Wat mis jij?
- Zwangerschap
- Soa, soa-check
- Misbruik en geweld
- Scheiding en exen
- Rouwprocessen

Tijdens de bijscholing aan de Positive Brothers hebben zij geoefend met het gebruik van deze Match-gids. We zien nu dat het Curriculum op drie manieren wordt gebruikt:

1. als gids voor de Positive Brothers bij het begeleiden van hun match;
2. als gids bij de begeleiding van de Positive Brothers door Shiva professionals;
3. als bron voor het kiezen van thema's voor de community dagen.

In het komende jaar vindt monitoring en evaluatie plaats en zo nodig wordt de Match-gids aangepast voor de Positive Brothers. In 2024 komt er dan een versie aangepast op de thema's en behoeftes van de Positive Sisters.

Begeleiding naar opleiding en werk: Stappen op de participatieladder¹

Vrouwen en mannen die bij Shiva betrokken raken, worden sterker. Hun zelfvertrouwen neemt toe en hun zelfstigma wordt minder. Hierdoor komt ruimte om stappen te zetten in hun leven.

Overal in Nederland zijn wel projecten voor jobcoaches, taalmaatjes en dergelijke beschikbaar waar onze deelnemers kunnen aansluiten. Vanwege het stigma en zelfstigma in verband met hiv en de onbekendheid met Nederland, lukt dat vaak niet vanzelf en speelt Shiva een rol met betrekking tot informatie en bemiddeling. Zo levert Shiva een bijdrage aan het welzijn van mensen en ook aan talentontwikkeling ten bate van de Nederlandse samenleving.

Shiva biedt dus begeleiding naar opleiding en (vrijwilligers-)werk aan, in samenwerking met gespecialiseerde organisaties zoals LEF op de Arbeidsmarkt en WeMove. Voorbeelden uit 2022 zijn:

- Mariama, die nog ongedocumenteerd is en in een uitbuitingssituatie leeft als ze bij Shiva binnenstapt, heeft in de afgelopen jaren een master gehaald, een vestigings- en werkvergunning gekregen en heeft dit jaar werk gevonden, op masterniveau.
- Ritchy, ook ongedocumenteerd toen ze gematcht werd aan een Positive Sister, heeft dit jaar haar master gehaald en werk gevonden dat pat bij haar opleiding.
- Vorig jaar vertelden we over een financieel specialiste die betaald werk vond in haar eigen vakgebied. Zij heeft zich bewezen in het werk dat ze doet en heeft nu haar tweede contract gekregen.

¹ Zie voor een toelichting op de [Participatieladder](#)

- We schreven ook over een voltijd moeder die, met begeleiding van Shiva, een opleiding volgde in de zorg. Zij heeft dit jaar haar diploma gehaald en is nu werkzaam in de zorg.
- Hapira, een goede kokkin, heeft met hulp van Shiva haar hygiëne-certificaat behaald zodat ze nu geld kan verdienen met catering.
- Collega Anicetas heeft in 2022 ook drie mannen gecoached bij hun beroepskeuze. Tijdens de begeleiding bleek dat ze te ernstig werden gehinderd door verslavings- en psychische problemen. Daardoor zijn de trajecten niet afgerond, maar de mannen geholpen (eerst) professionele hulp te zoeken.

B. Uitvoering Positive Sisters

Onderdeel van 'P*E*E*R*S voor Migranten met hiv/aids' zijn de Positive Brothers en Positive Sisters, waarbij wij nu eerst ingaan op het werk met de Positive Sisters.

Behaalde resultaten	
Totaal aantal gecertificeerde Positive Sisters:	48 (begin jaar) 55 (einde jaar)
Training en maatschappelijke participatie:	
* Bijscholing Positive Sisters	26
* Training nieuwe Positive Sisters, nieuw gecertificeerd	12
* Jobcoach naar opleiding en (vrijwilligers)werk	5
Aantal matches Positive Sisters begeleid door Shiva:	125
* Waarvan matches die overgekomen zijn uit 2021	100
* Waarvan nieuw gesloten matches in 2022	25
Aantal matches op eigen initiatief Positive Sisters	Ca 210
Community	
* I Love My Life-dagen	4 dagen, 110 deelnemers
* Kleine groepjes zelfregie	8 groepjes, 39 deelnemers

Matches

Het sluiten en begeleiden van matches vormt de basis voor het 'P*E*E*R*S voor migranten met hiv/aids' programma. De aanvraag komt over het algemeen binnen via de hiv-verpleegkundige; meestal gaat het om iemand die net te horen heeft gekregen dat ze positief is. Shiva zoekt vervolgens een peer, een Positive Sister, die als rolmodel kan fungeren. De eerste afspraak is altijd bij de hiv-verpleegkundige in het ziekenhuis. Zo ook bij N'danga en haar Positive Sister Françoise.

Françoise: "Ik kom de wachtkamer binnen en geloof mijn ogen amper: daar zit iemand die ik ken – we hebben namelijk een gemeenschappelijke vriendin. Ik zie haar flink schrikken en zeg snel in onze eigen taal: 'N'danga, niet schrikken! Je hoeft je geen zorgen te maken, ik heb ook hiv, ik ben hier om je te helpen.' Daarna praten we twee uur lang met elkaar: over hiv en over haar zorgen om de kinderen. N'danga vertelt heel open en blij. Bij het weggaan zegt N'danga tegen de Hiv verpleegkundige: 'Dank je wel, je hebt me gered'."

De vrouwen hebben nu al een paar keer met elkaar afgesproken. De volgende stap: N'danga wil ook graag naar de eerstvolgende I Love My Life dag komen.

Vaak vinden migrantenvrouwen het moeilijk om hulp te vragen of problemen aan te kaarten bij de hiv-verpleegkundige. De Positive Sister is dan een laagdrempelige eerste stap. Bij hen durven ze vaak wel hun vraag neer te leggen. Zo ging het ook bij Nathalie.

Nathalie neemt sinds acht jaar medicatie. Nu krijgt ze peer support van een Positive Sister. Aan haar vraagt ze, voor de allereerste keer: "Elke ochtend ben ik uren duizelig en misselijk. Heb jij dat nou ook?" De Positive Sister bemoedigt haar om dit in het ziekenhuis aan te kaarten, want dit is niet normaal. Binnen twee weken kan ze switchen van medicatie en heeft ze geen last meer van bijwerkingen. "Ik merk er nu helemaal niets meer van. Nu lééf ik echt!"

Soms zijn er grote veranderingen in het leven van de vrouwen. De Positive Sister kan daarin een enorme steun en toeverlaat zijn.

Jubilee wordt, acht maanden zwanger, gekoppeld aan Donn e, die haar meteen elke week bezoekt. Jubilee schrijft ons de dag na de bevalling: *“I want to say a very big thanks to you and the sisters association for your efforts towards me and my baby Praise. We really appreciate you all and God bless you all. Amen. My Positive Sister is here with me today. Thanks.”*

Het werk in ons PEERS programma kan alleen dankzij de goede en intensieve samenwerking met de ziekenhuizen.

“Bij mijn werk weet ik altijd waarheen ik mensen kan doorverwijzen. Shiva staat vaak boven aan mijn lijstje.” En als Shiva dan terugkoppelt dat het eerste contact gelegd is: *“Oh, wauw, wat fantastisch om te horen. Ik ben heel blij dat ‘t gelukt is. Ik hoop dat het haar iets moois gaat brengen de ene of de andere kant op. Wat een goed werk Inga!”* Hiv-verpleegkundige

Community bijeenkomsten Positive Sisters

Community bijeenkomsten zijn een integraal onderdeel van het concept van Shiva. De vrouwen en mannen komen uit culturen waar familie en gemeenschappen centraal staan. Bovendien leven migranten hier in Nederland geïsoleerd van hun families, die veelal in het thuisland wonen en bovendien weten zij meestal niet dat hun familielid in Nederland hiv heeft.

I Love my Life-dagen

In 2022 organiseerden we vier grote ‘I Love My Life’-dagen in verschillende regio’s van Nederland. De Positive Sisters nemen hun matches mee naar deze dag en hiv-verpleegkundigen kwamen met hun eigen patiëntes. De dag bestaat altijd uit workshops en er is veel ruimte voor onderling contact. Dit jaar was er een dag in Utrecht en voor het eerst een dag in Nijmegen, dankzij de intensieve medewerking met de verpleegkundigen uit het Radboudziekenhuis. Ook was er een I Love My Life-dag in combinatie met ons jubileum en daarnaast een dag in combinatie met de Hiv Vereniging.

Lucia meldt zich aan voor de I love my life-dag in Utrecht. Ze is een match van een Positive Sister die overleden is. Ze komt ook echt en vindt daar aansluiting met andere vrouwen. *“Ik ben blij dat ik er weer ben. Mijn kind heeft het ook leuk gehad,”* appt ze na afloop. Daarna komt Lucia ook naar de kloosterdagen. *“Ik ben in het proces van rups naar vlinder, ik ben er nog niet helemaal, maar wel bijna”.* Op de volgende I love my life-dag doet ze mee met de workshop over verlies en verdriet. *“Ik ben sterker geworden. Door goede hulp en door nu weer bij Shiva te zijn. Ik ben niet alleen. We zijn sterke vrouwen en kunnen groeien.”*

Utrecht

Middenin de zomervakantie organiseerde Shiva de I Love my Life-dag in Utrecht. Voor sommige vrouwen en kinderen het enige ‘vakantie-uitje’. Daarom was er extra aandacht voor sfeer en creativiteit.

Counselor Anicetas vertelt: *“In onze opvoeding zijn we niet gestimuleerd om creatief te zijn, maar als je het aanbiedt, komt het er bij veel vrouwen vanzelf uit. Sommige vrouwen hebben niet zoveel taal en woorden en komen zo wel tot hun recht. Zo was er een vrouw die in heel korte tijd een prachtige Afrikaanse boom schilderde!”*

In de workshop over gezond leven werd hele praktische informatie geven, zijn problemen besproken en is naar oplossingen gezocht. Zo was er een vrouw die niet aan haar partner durfde te vertellen dat ze hiv-positief is. Daarom heeft ze haar medicijnen in een potje multivitaminen gedaan. Het gevolg is nu dat haar partner zo nu en dan hiv-medicatie slikt omdat hij denkt dat het vitaminepillen zijn... Is dat schadelijk voor hem? En hoe zou ze dit kunnen voorkomen?

Door problemen op het spoor hebben helaas maar 18 van de 33 aangemelde vrouwen de locatie kunnen bereiken. *“De vrouwen die niet konden gekomen hebben echt wat gemist!”* Zo spraken meerdere deelnemers bij hun vertrek.

Nijmegen

In Nederland bestaat heel veel informatie en hulp, in het bijzonder voor mensen met weinig geld. Het probleem is echter dat onze mensen geen toegang hebben tot deze informatie, omdat zij de informatiekanaal - bijvoorbeeld de Nederlandse televisie/radio - niet gebruiken of niet begrijpen. Op een *I Love My Life*-dag, zoals in Nijmegen, maken we de informatie toegankelijk voor hen. Zo dragen we ertoe bij dat zij hun achterstandspositie op kunnen heffen. In dit geval hadden we een workshop georganiseerd over energie sparen. Zo werden de vrouwen geattendeerd op de energicoaches – daar had niemand van gehoord – en kregen ze praktische tips over watergebruik, isolatie, en leerden ze ook dat een fornuis juist weinig gas verbruikt. Diverse vrouwen durfden namelijk niet meer te koken en warm te eten uit angst voor de kosten.

Daarnaast was er een workshop over rouw naar aanleiding van de vele mensen die zijn overleden in de coronaperiode, bijvoorbeeld familieleden in de landen van herkomst. Sommigen hebben meerdere familieleden aan corona verloren. Dat was extra moeilijk, omdat er geen mogelijkheid was om ernaar toe te reizen en afscheid te nemen. De vrouwen vonden het erg fijn en bijzonder om elkaars verhalen te horen en verdriet te delen.

Bijeenkomsten in zelfregie-groepjes

Naast de *I Love My Life*-dagen, stimuleren we Positive Sisters en hun matches om elkaar ook op andere momenten te ontmoeten. Vaak hebben de zij geen contact met hun eigen familie en fungeert Shiva als familie. Soms zijn de andere deelnemers van het programma zelfs de enige mensen die de vrouwen spreken. De zelfregie-groepjes zijn daarom van onschatbare waarde. Deze groepjes organiseren zelfstandig een bijeenkomst met ondersteuning van Shiva. We lichten er dit jaar een aantal uit.

De groep uit Den Haag heeft drie keer een bijeenkomst georganiseerd op het strand. De vrouwen hadden fantastisch weer en al wandelend langs de kust voerden zij waardevolle gesprekken. De groep lesbische vrouwen ontmoette elkaar op een dansfeest bij ‘Mil Colores’ in Den Haag en tijdens de Pride in Amsterdam. De vrouwen zagen de botenparade en ’s avonds werd er volop gedanst op het feest voor ZMV (zwarte-migranten- vluchtelingen) vrouwen. Eén van de vrouwen vertelt:

“Tijdens de botenparade keek ik m’n ogen uit. Ik zag een boot van het leger en een van de politie en allemaal ambtenaren op een boot. Bij ons zijn dat degenen die ons in de gevangenis gooien. Sinds ik dit gezien heb, breekt het zweet me niet meer uit als ik een politieauto zie rijden.”

In Almere nam dit jaar hiv-verpleegkundige Tine Duif afscheid. Een aantal Positive Sisters had samen met onze counselor Liako een afscheidsfeest voor haar georganiseerd.

En ten slotte de Arabisch sprekende groep, die een bijeenkomst had in de lente, toen de laatste lockdown net voorbij was:

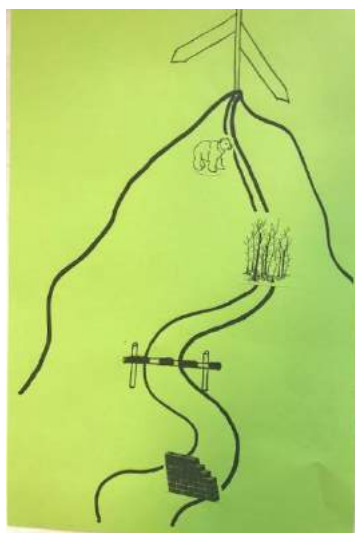
“I was really excited to meet again after such a long time of loneliness; also we brought our children with us. There were no secrets anymore. There was the opportunity to share the experience what happened to us during covid. Some told us they had covid, which was before taboo within the African community. Now no more taboo! I was so happy to be with the Shiva family again and experience that I’m still a member of a family.” Naïma:

Trainingen en Maatschappelijke Participatie

Bijsholing Positive Sisters

Elk jaar worden de Positive Sisters bijgeschoold. Dit jaar bestond de bijsholing uit twee onderdelen. Eerst was er ruimte voor herdenken. In de coronaperiode zijn vier Positive Sisters overleden. In verband met de restricties konden wij hier nu pas met een grote groep aandacht aan besteden. We hebben veel tijd genomen voor de herdenking, die geheel was vorm gegeven door Positive Sisters die een nauwe band hadden met de overledenen. Voor elke van de vier vrouwen was er een foto, werd persoonlijk gesproken en iets samen gedaan dat goed paste bij elk van de vier vrouwen. Bijvoorbeeld samen samoza eten, in haar moedertaal voor haar bidden, spiegels en samen dansen.

Voor alle Positive Sisters betekende deze herdenking ook een geruststelling, omdat ze hierdoor voelen dat ze bij de familie horen. Als hen ooit iets overkomt, dan zal er voor hen ook zo'n herdenking plaatsvinden. Iemand verwoorde het als volgt: "Er wordt voor mij gezorgd."

Na de herdenking kwam er ruimte en energie voor deel 2: 'Beren op de weg'. De coronatijd heeft er bij iedereen flink ingehakt. De vrouwen zijn moe. Dat benoemen helpt al. Hoe pak je na corona de draad weer op? Hoe ga je weer elke maand bij de matches/vrouwen op bezoek? Inmiddels is iedereen gewend aan de communicatie via whatsapp - waarom is het toch belangrijk om bij elkaar op bezoek te gaan en elkaar fysiek te ontmoeten? Wat levert het op, wat zijn obstakels, wat zijn tips?

Op basis van de verhalen van vrouwen die elkaar zijn blijven ontmoeten - bijvoorbeeld zelfs elk tweede weekend - kwam het belang daarvan naar voren en werden vrouwen steeds enthousiaster. De twintig peers sloten dan ook af met het voornemen om in de komende maand weer fysiek bij hun match op bezoek te gaan.

Training

De Positive Sisters zijn uitvoerig getrainde ervaringsdeskundigen met hiv/aids. Deze achtergrond maakt de vrouwen zeer waardevol als rolmodel. Tegelijkertijd bevinden de vrouwen zich zelf ook vaak (nog) in een kwetsbare positie. De werving en training van Positive Sisters is dan ook een intensief traject.

Tijdens de zevendaagse training is er uitvoerig aandacht voor het eigen groei- en empowerment proces, wordt uitgebreid geoefend met gespreksvoering en veel concrete kennis overgedragen. Van de zorgkaart van Nederland tot vrijwilligersregels, van wat psychische aandoeningen zijn tot werking van hiv-medicatie.

Een greep uit de leerpunten van de presentaties van deelnemers zelf, over soa, hiv en hiv-zorg:

- Het is zinvol en mogelijk om me regelmatig te laten testen op soa
- Ik zie voor het eerst een condoom als iets positiefs – daarmee kan ik mezelf beschermen tegen soa
- Borstvoeding is mogelijk als je hiv hebt – als je goed op medicatie zit en met je arts overlegt
- Een tandenborstel is geen risico op hiv
- Ik heb eindelijk begrepen waarom medicatie op tijd nemen noodzakelijk is

Een greep uit de leerpunten uit het onderdeel gesprekstechnieken:

- Niet alles hoeft in een gesprek, groei gaat in kleine stapjes
- Ik geef niet advies, maar zelfvertrouwen
- Ik neem haar problemen niet van haar over, maak haar niet afhankelijk van mij. We delen ervaringen en ik stimuleer haar zélf haar eigen oplossingen te zoeken
- Ik mag grenzen stellen, ik zorg ook goed voor mezelf

C. Uitvoering Positive Brothers

Behaalde resultaten	
Gecertificeerde Positive Brothers begin en einde 2022:	17 (begin); 23 (einde)
Aantal matches gesloten door ShivaA:	67
* Waarvan matches die overgekomen zijn uit 2021	39
* Waarvan nieuw gesloten matches in 2022	28
Matches op eigen initiatief Positive Brothers	30
Training en maatschappelijke participatie:	
* Bijscholing actieve Positive Brothers	22
* Training nieuwe Positive Brothers	6
* Jobcoach naar opleiding en (vrijwilligers)werk	3
Community	
* Empowerment-weekend	24
* Communitydagen landelijk	3 dagen, 66 deelnemers
* Zelfregie-groepjes	3 groepjes, 14 deelnemers
Individuele en digitale begeleiding:	
* Aantal mannen professioneel begeleid	33
* Mannen begeleid via App-groep	50
* Mannen in zelfregie App-groepen	5 groepen, 41 deelnemers
Mannen in project begin en einde jaar 2022:	96 (begin) 122 (einde)

Matches

Net als bij de vrouwen vormen de matches ook bij de mannen de basis van het PEERS programma. Hieronder een voorbeeld van hoe een man, die net zijn diagnose heeft gehoord, gematched wordt met een Positive Brother:

Abdi hoort zijn diagnose: hij is hiv positief. Hij is er kapot van en kan alleen nog maar aan zelfmoord denken. De hiv-verpleegkundige regelt een Positive Brother voor hem, Pierre. Hun eerste ontmoeting verandert alles. Abdi ontdekt dat er meer mannen uit Afrika zijn met hiv. En hun leven is niet voorbij! Integendeel, Pierre heeft een goed leven: een vrouw, kinderen, werk. Een tijdje later gaat Abdi met Pierre mee naar een community-dag. Daar zijn zoveel verschillende gezichten met verschillende kleuren, elk met een eigen leven én toekomst. Als Abdi zijn volgende afspraak bij de hiv verpleegkundige heeft, is zij helemaal verbaasd: *"You're looking good! What happened?"* Abdi antwoordt: *"Meeting these guys at Shiva was even better than the medication you give me!"* Beiden moeten lachen en zijn heel blij.

David uit Kameroen, een ervaren Positive Brother, reflecteert op de effecten van het programma:

“Sommige van mijn landgenoten geloven in boze geesten en straf van God. Bij Shiva en de Positive Brothers is het heel anders: daar ondersteunen Afrikaanse en Caribische mensen met hiv elkaar juist. We krijgen de juiste informatie over hiv en helpen elkaar te leven met hiv. Dat is zo waardevol.

Ik denk dat het heel belangrijk is dat de verpleegkundig consulent mensen wijst op de mogelijkheden voor lotgenotencontact. Ik heb bij Shiva zo vaak gezien hoe waardevol het contact is met anderen die leven met hiv: het helpt echt om uit isolatie te komen en minder eenzaam te zijn. Je kunt mensen dat contact niet verplichten maar je moet het zeker aanbieden.”

Uit: Je bent niet alleen. Marjolein Annegarn, 2021.

Community-bijeenkomsten Positive Brothers

Community bijeenkomsten zijn net als bij de vrouwen een integraal onderdeel van ons programma.

“I've just had a day shared with the Positive Brothers. A place where likeminded people come together to be educated, informed but most especially share their stories and support one another. Just like other programs of Shiva I've attended, I left filled with lots of smiles, inner peace and the feeling one has, when being with loved ones. In Positive Brothers I've found my tribe, I can be totally me. Thank you Shiva. I don't stand alone.” Kwenu

Communitydagen

In februari was de eerst communitydag. Eén van de professionals van ShivaA vertelt:

“Voor mij was het een bijzondere dag: het was mijn eerste keer bij de mannen en ik vond de onderlinge vriendschappelijke band en de bereidheid om te helpen en mee te doen zo verrassend. Er was een heel goede sfeer en ruimte voor iedereen om zichzelf te zijn. Homo, hetero, uitbundig, teruggetrokken, moslim, christen. Ze voelden zich veilig bij elkaar.”

Steeds vaker worden workshops georganiseerd en geleid door mensen uit de eigen Shiva familie in plaats van door externe professionals. Mensen die op deze manier de kans krijgen zichzelf in hun kracht te zetten en verder te ontwikkelen. Bij deze dag was het één van de Positive Brothers, arts in zijn land van herkomst, die een workshop gaf over gezond leven: professioneel en interactief met een duidelijk onderbouwd verhaal en alle ruimte voor de deelnemers om hun eigen ervaring en kennis in te brengen. De eerstvolgende community-dag bij de vrouwen heeft hij deze workshop nogmaals gegeven, zodat ook de zij konden profiteren van zijn kennis en ervaring.

Op weg naar 2023

In december was er een communitydag met als thema 'op weg naar 2023'. Op deze dag werd teruggekeken op het afgelopen jaar en vooruitgekeken naar 2023.

Farzad heeft dit jaar, dankzij de empowerment van ShivA, aan zijn broer verteld dat hij homo is. *"My brother did not judge me and was happy I told him. It felt like an enormous step forward. I'm out of a secret life, what a relief!*
Daarna vertelde hij aan zijn volwassen zoon dat hij hiv-positief is. *"My son was surprised I was looking good and not sick at all."* Toen Farzad dit op de communitydag vertelde, kreeg hij een groot applaus. *"I was so moved, they all clapped for me!"*

Communityweekend

In augustus vond in Schoorl het mannenweekend plaats. Eén van de Positive Brothers vertelt:

"Ik moest ervoor zorgen dat een nieuwe man mee naar het weekend kon komen. Hij kon niet zelfstandig reizen, dus ik reisde dwars door het land naar hem toe. Ik haalde hem op, kocht een kaartje en we reisden samen naar Schoorl. En nu is hij mijn match. Ik ben echt trots dat ik dit kan doen. Zo wordt de samenleving beter. Ik voel die maatschappelijke verantwoordelijkheid echt." Kwenu

Op het weekend komt een grote diversiteit aan mannen af. Ze komen van verschillende continenten: Afrika, Oost-Europa, de Cariben, het Midden-Oosten. Sommigen weten pas een paar maanden dat ze hiv-positief zijn, anderen leven al decennia met hiv. Dit jaar waren vijf mannen helemaal nieuw bij ShivA. Zij kwamen tijdens dit weekend voor het eerst in contact met andere mannen met hiv.

De diversiteit aan mannen zorgt ervoor dat er ook een diversiteit is aan behoeftes. Daarom hebben we dit jaar voor het eerst parallelle workshops aangeboden, zoals ook beschreven in het vernieuwingsplan 2022. De workshops vonden plaats rondom het thema van het weekend: 'Je bent niet alleen. Je leven kan nog beter zijn'.

Het weekend begon met de vraag: "Hoe moeilijk was het om hier te komen en hoe is het om nu hier te zijn?" Al de eerste avond kwam daardoor bij de mannen het besef: ik heb een ontwikkeling doorgemaakt en ben trots dat ik gekomen ben. Dat zorgde meteen voor een positieve sfeer. De volgende dag was er onder andere een workshop over migratie en de asielprocedure. De uitleg, tips én het uitwisselen van ervaringen, gaven de mannen hernieuwde energie om vol te houden. De workshop empowerment had als doel om de mannen het inzicht te geven dat ze actor zijn van hun eigen leven. Kom in beweging! Als afsluiting van het weekend was er een passend ritueel en kregen alle mannen een 'klok-fiets' mee. De symboliek daarachter is dat de fiets het proces van empowerment representeert. Het kost tijd, net zoals het tijd kost om met de fiets van het ene naar het andere punt te fietsen. Bovendien heb je een accu nodig, de batterij om de klok te laten lopen: dat is je medicatie. Eén van de deelnemers vertelt:

"The bike has a clock: now I can never forget the medication when I look at the clock. I remember, I need to take my medication."

Bijeenkomsten in zelfregie-groepjes

In het mannenprogramma zijn vijf zelfstandige regionale groepjes. De regionale groep uit Amsterdam kwam samen bij de Pride. Eén van hen wist nog maar drie maanden dat hij hiv-positief is. De bijeenkomst gaf hem een enorme boost: hij voelde dat hij er meten bij hoorde. Zo kunnen nieuwe mannen integreren zonder dat ze moeten wachten op de eerstvolgende communitydag.

Professionele individuele begeleiding en digitale empowerment

Professionele Individuele begeleiding

In 2022 was voor 33 mannen de stap in het begin nog te groot om een Positive Brother te ontmoeten. Zij kregen professionele, individuele begeleiding. Ook mannen die al een peer hadden, maar zich in complexe situaties bevonden konden individuele begeleiding van onze geestelijk verzorgers krijgen. En er waren ook deelnemers die op die manier een extra boost kregen om het zelfvertrouwen te krijgen om de training tot Positive Brother te volgen.

Deze individuele begeleiding heeft dus verschillende doelen: die kan erop gericht zijn om een positiever zelfbeeld en zelfvertrouwen op te bouwen. Daarnaast kan de begeleiding een opstapje zijn om contact op te nemen met een psycholoog of met de verslavingszorg. De individuele begeleiding wordt, indien mogelijk, afgerond als mannen aangeven deel te willen nemen aan een match of een groepsbijeenkomst.

De meeste mannen komen via hun hiv-behandelcentrum bij ons. Soms werkt de brug de andere kant op. Zo kregen we afgelopen jaar deze mail binnen:

Dear Sir,

I am a Nigerian without papers and do not know where to find hiv medication and care because of the fear of stigmatisation and report to the authorities for being undocumented.

In my search for information, I chanced on your website and reading extensively on your activities, I feel safe to ask if I could get help. Thank you, Anani

Eén van onze professionals heeft meteen een afspraak gemaakt met Anani en is vervolgens met hem meegegaan naar het ziekenhuis. Inmiddels is hij in hiv-zorg, komt hij naar de ShivA-activiteiten en woont hij in een AZC in afwachting van zijn procedure.

Digitale empowerment

Onder begeleiding van een ShivA professional heeft het Brothers-programma een Whatsapp-groep met ruim 50 migrantenmannen. De groep deelt relevante informatie, van medisch tot tips over energie sparen. Ook is er veel onderlinge uitwisseling: de mannen bemoedigen en inspireren elkaar. Velen ervaren een aanzienlijke persoonlijke groei en merken dat ze meer vertrouwen krijgen, zowel in zichzelf als in hun toekomst. Hun isolatie hebben zij doorbroken. Velen hebben dankzij dit programma hun medische behandeling serieus opgepakt.

Naast de grote Whatsapp-groep, zijn er ook vijf kleinere regionale Whatsapp-groepen, die we hierboven al beschreven en die door getrainde Positive Brothers zelf zijn opgezet en worden geleid. In een eerder jaarverslag berichtten wij over Abdul, die wilde afkicken en door zijn Brothers-appgroep werd gesteund terwijl hij in de kliniek opgenomen was. Hieronder het vervolg:

Abdul is inmiddels duurzaam gestopt met alcohol en drugs. Daardoor kwam hij 2022 door de selectie voor de training tot Positive Brother. Met zijn 28 jaar leven met hiv en zijn gevorderde leeftijd is hij nu een gerespecteerde "groepsoudste" en begeleidt hij een man uit zijn land van oorsprong die hem vertrouwt vanwege zijn senioriteit.

D. Samenwerking in de keten

Onderstaande initiatieven en voorbeelden van samenwerking in 2022 beogen dat we met ons aanbod steeds beter migranten met hiv helpen die moeilijk bereikbaar zijn. Daarnaast willen we migranten met hiv steeds adequater ondersteunen in hun specifieke behoeftes. Bijvoorbeeld doordat de community organisaties onderling beter op elkaar afgestemd raken. En doordat de formele en informele zorg steeds nauwer met elkaar gaan samenwerken.

Alliantie

In 2022 hebben vijf organisaties werkzaam in het Nederlandse hiv-veld, besloten om te gaan samenwerken binnen de Nationale Hiv Alliantie. Deze Alliantie bestaat uit de Hiv Vereniging, Hello Gorgeous, B³positive, Mara en Shiva. Als co-penvoerder, heeft Shiva een coördinerende en faciliterende rol gespeeld in het opstellen van de 'Veranderingstheorie' (Theory of Change), het Strategisch Plan voor 2022-2025 en het Jaarplan 2022.

De huidige ontwikkelingen in het hiv veld in Nederland, bevestigen het belang van deze samenwerking: gezien het gestaag dalende aantal hiv infecties, is het perspectief '0 nieuwe hiv-infecties in Nederland in 2030' mogelijk geworden. Dit vereist echter wel een extra investering om juist mensen in maatschappelijk kwetsbare posities te bereiken en in deze ontwikkeling mee te nemen. Door de handen ineen te slaan wil de Alliantie bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van leven van iedereen die leeft met hiv en aan het verkleinen van de onderlinge verschillen in levenskwaliteit. We investeren daarom extra in het identificeren en bereiken van mensen met hiv in kwetsbare maatschappelijke posities. Zo streven we naar inclusiviteit. Met de bundeling van onze krachten, staan we bovendien sterker in de lobby voor het borgen van case management en peer support in de kwaliteitsnorm voor hiv-zorg. Ook hebben we inmiddels ons van vier jaar financiering van het Aidsfonds kunnen verzekeren en staan we als Alliantie sterk om financiering te krijgen van andere donoren.

Binnen de Alliantie brengen we de specifieke expertise die elke organisatie in huis heeft bij elkaar. Shiva's bijdrage betreft met name de groep migranten - 40% van de mensen met hiv in Nederland - waar toegang tot medicatie en medicatietrouw extra aandacht behoeven. De specifieke expertise en intensieve, cultuursensitieve aanpak van Shiva- waarbij peers hun matches wekelijks begeleiden over een periode van één tot drie jaar - is binnen de Alliantie uniek.

In 2022 zijn de samenwerkingspartners in drie Expertisegroepen van gestart gegaan: allereerst om elkaars specifieke kennis, ervaring en expertise nog beter te leren kennen en binnen de samenwerking te waarderen. Daarnaast zijn stappenplannen ontwikkeld op drie beleidslijnen: verminderen en preventie van stigma; in kaart brengen van maatschappelijk kwetsbare groepen en samenwerking met beroepsverenigingen (hiv-verpleegkundigen en hiv-artsen) om case management en peer support in kwaliteitsrichtlijnen in de hiv-zorg te bepleiten en te bereiken.

In het kader van de Alliantie hebben we al in 2022 concrete resultaten gezien, waarbij een kruisbestuiving heeft plaatsgevonden tussen samenwerkingspartners in de Alliantie:

- Acht aanmeldingen voor matches werden door Mara, de Hiv Vereniging en ShivA onderling doorverwezen op basis van hun specifieke aanbod, aanpak of de geografische focus. Zo hebben partners door de samenwerking in de Alliantie passende ondersteuning gekregen die essentieel kan zijn voor levenskansen van mensen met hiv in een maatschappelijk kwetsbare positie.

De coördinator van het peers-project bij de Hiv Vereniging meldt zich bij ShivA. Hij heeft een aanmelding gekregen van een man die hij niet kan verstaan. Het lijkt wel Engels, maar hij begrijpt er geen woord van. Weet ShivA raad? De man wordt gekoppeld aan een peer die Pidgin-English spreekt, een mix van Engels met andere talen. Deze peer vroeg de man niet alleen naar de stand van zaken rond hiv, maar naar zijn totale leefsituatie. Toen bleek dat de man vluchteling was en in het kader van een wettelijke regeling terug moest naar Italië. Daar zou hij dan zonder medicatie komen te zitten, met alle gevolgen van dien voor zijn gezondheid. Dit had hij echter aan niemand durven te vertellen. Op basis van de kennis en ervaring van de peer met dergelijke situaties, heeft hij met het ziekenhuis geregeld dat de medicatie is overgedragen naar een ziekenhuis in Italië, waar de medicatie en begeleiding nu worden voortgezet.

- Vier deelnemers aan een ShivA retraite waren doorverwezen door de Hiv Vereniging en Mara. Op basis van de waardering en positieve feedback die ShivA heeft gekregen, bieden we de vrijwilligers van de andere organisaties de mogelijkheid zichzelf in hun kracht te zetten, waardoor de bijdrage aan hun organisaties weer meerwaarde kan opleveren.
- Een autochtone deelneemster aan de ShivA-retraite wilde na afloop vrijwilligerswerk doen. Wij hebben haar naar de Hiv Vereniging verwezen, waar zij peer-counselor geworden is.
- Tijdens de communitydag van de Hiv Vereniging 'Share The Power', heeft ShivA een workshop georganiseerd. De werkwijze en sfeer - gebaseerd op ShivA retraites- werd zeer gewaardeerd. Deelnemers die elkaar niet kennen, deelden in korte tijd veel met elkaar. Een professionele trainer wil de opzet van de workshop gebruiken. Verschillende deelnemers zeiden ook graag deel te willen nemen aan een retraite.

Bovendien hebben we barrières weten te overwinnen:

- We hebben de eerste stappen gezet om als Alliantie en samenwerkingspartners informatie ook toegankelijk te maken voor mensen die minder geletterd zijn en beperkt toegang hebben tot smart phones en laptops. In 2022 jaar hebben wij gezamenlijk een flyer ontwikkeld over peer support met plaatjes en foto's van onder andere rolmodellen voor analfabeten en mensen die geen enkele Europese taal kunnen lezen.

Migranten zichtbaar in onderzoek en beleid

ShivA speelt een actieve rol in het bepleiten, waarborgen en faciliteren dat mensen met hiv (inclusief migranten) betrokken en geconsulteerd worden bij onderzoek ter verbetering van de kwaliteit van leven van mensen met hiv. Voor onderzoekers is het niet evident om ook de minder zichtbare groepen te betrekken bij onderzoek. Het is belangrijk dat ook zij gekend en gehoord worden, invloed uit kunnen oefenen op de inhoud, vorm en rapportage van het onderzoek en daarmee ook baat kunnen hebben bij de resultaten.

Digitale leermodule voor hiv-verpleegkundigen

Vorig jaar hebben ShivA en Soa Aids Nederland een digitale module ontwikkeld om hiv-verpleegkundigen te informeren over het bestaande aanbod van informele zorg voor migranten met hiv, hen te motiveren dit aanbod actief in te zetten en hen hiervoor tools aan te reiken. We hebben deze module afgelopen jaar gebruikt voor de bijscholing van consulenten en artsen. Zij konden de module volgen tijdens de digitale leerweken die Soa Aids Nederland organiseerde.

Tweetalige brochures over Peer Support

In 2022 resulteerde de in 2021 gestarte verdere doorontwikkeling van de Toolkit door het AMC in samenwerking met Shiva, de Hiv Vereniging en Mara in een brochure voor professionals en een brochure voor patiënten over peer support. In beide brochures wordt de informele zorg gepresenteerd zoals Shiva, de Hiv Vereniging en Mara die bieden. Hiermee wordt enerzijds een beter gebruik beoogd van de informele zorg door migranten met hiv én door professionals, En anderzijds verbetering van de kwaliteit van hiv-zorg van medische professionals.

In de brochure voor professionals staat de link naar de digitale leermodule vermeld. In beide brochures staan de QR-codes van de films die voor de module zijn gemaakt. Ook is in 2022 de bovengenoemde informatie toegevoegd die toegankelijk is voor minder- en ongeletterden.

E. Innovatie en Verduurzaming

Innovatie

In 2022 heeft een verdere doorontwikkeling plaatsgevonden van het peers programma door het schrijven van de instructie-manual voor P*E*E*R*S training en de implementatie van een nieuw curriculum voor de peers begeleiding. Nieuwe ontwikkelingen zijn de vorming van de Nationale Hiv Alliantie en de invoering van structurele intervisie binnen het Shiva professionals team. Op respectievelijk pagina's 6, 7, 17, 18 en 19 worden deze ontwikkelingen verder toegelicht.

Verduurzaming

In het kader van onze inspanningen voor financiële verduurzaming door overheidsfinanciering, meerjarige toekenningen en diversificatie, hebben we in 2022 de volgende financieringen ontvangen:

- De eerste jaarlijkse bijdrage van een meerjarige instellingssubsidie via de vier-jaren subsidie vanuit VWS aan Aidsfonds voor de periode 2022 - 2025.
- Als lid en medepenvoerder van de Nationale Hiv Alliantie (zie pag 16) de eerste jaarlijkse bijdrage van een vierjarige financiering van Aidsfonds (2022 tot en met 2025).

Daarnaast hebben we de volgende nieuwe, meerjarige financieringen binnengehaald:

- Financiering vanuit het Europese ViiV GIPA Accelator Fund voor 2023.
- Vierjarige financiering van een anonieme Stichting voor de periode 2023 – 2026.

Kortom, we hebben de basis die we 2021 hadden gelegd voor meerjarige, potentieel duurzame overheidsfinanciering verder kunnen verstevigen.

Daarnaast heeft jarenlange lobby opgeleverd dat de inzet van Shiva belangrijk wordt geacht voor het behalen van de nationale doelen. Shiva heeft in 2022 een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het nieuwe Nationale Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid voor de periode 2023 – 2027.

Intervisie

In het kader van verdere professionalisering is het team in 2022 gestart met intervisiebijeenkomsten. Daarin bespreken de professionals van Shiva met elkaar casussen die zij van te voren inbrengen. De bijeenkomsten worden als zeer waardevol ervaren. De intervisie blijkt ook heel verbindend te werken voor de professionals: als collega's onder elkaar.

“We steunen elkaar en merken door de gesprekken dat we bij elkaar terecht kunnen voor vragen of om even te sparren als je ergens mee zit.”

Ook bood de intervisie aan een stagiaire en nieuwe collega inzicht in de werkmethode van Shiva en de manier waarop cultuur daarin een rol speelt.

“De theorie die ik heb gelezen, krijgt door de casusbespreking een gezicht, het gaat leven.”

VANGNET: INDIVIDUELE BEGELEIDING EN RETRAITE

Het programma Vangnet bestaat uit twee onderdelen: individuele begeleiding en de retraite. Deze onderdelen sluiten vaak goed op elkaar aan. Zo ook in onderstaand voorbeeld:

Everdien Hagen, geestelijk begeleider bij ShivA vertelt:

“Ik begeleide dit jaar een vrouw, 45 jaar, autochtoon Nederlandse. Zij weet nog niet zo lang dat zij hiv heeft. Zij heeft ons nummer via de website gevonden. De S van spiritualiteit spreekt aan. Zij is christelijk van huis uit en geloof en familie betekenen veel voor haar. Zij vertelt dat zij zich ziek gemeld heeft op haar werk omdat het haar allemaal teveel is geworden.” In de gesprekken die volgen ontdekt zij stap voor stap, dat hiv hebben geen schuld is, maar pech. *“Het is voor mij een ontdekking dat ik hiv kan zien als een gewone chronische ziekte. Ik heb toevallig dubbel pech - ik had al een chronische ziekte. Nu kan ik over beide ziektes met de huisarts en de bedrijfsarts praten, zonder verschil te maken. Dank je wel dat je me de kans hebt gegeven om alles op een rijtje te zetten en over alles wat in me om gaat te praten.”* Na deelname aan de retraite heeft zij weer voldoende energie om haar werk op te pakken. Ook het contact met de familie is als vanouds open.

A. Individuele begeleiding

Behaalde resultaten	
Totaal aantal gesprekken:	832
Nieuwe contacten:	45
Aantal mensen dat na meer dan twee jaar bij ShivA terugkeert voor ondersteuning:	61

Voor sommige mensen zijn de groepsactiviteiten (nog) niet geschikt. Binnen het Vangnet biedt ShivA individuele begeleiding aan mensen die met niemand kunnen of durven praten over de existentiële angsten en vertwijfeling die hen door de confrontatie met hiv/aids beheersen. Dit betreft bijvoorbeeld mensen uit strenggelovige kring of gesloten gemeenschappen (dorpen, scheepvaart), mensen die recent de hiv-diagnose hebben gekregen, familieleden van mensen met hiv, mensen die onder (zelf)stigma gebukt gaan, mensen in een extreem isolement. En ook mensen met psychiatrische problematiek, een verslaving of een beperking. Ruim 30% van de gesprekken worden gevoerd met long-term-survivors, dus mensen die vóór de komst van de levensreddende medicatie geïnfecteerd raken en vaak een groot deel van hun sociale netwerk verloren als gevolg van de aids-pandemie.

“Nu we 40 jaar hiv herdenken, worden er mooie documentaires en toneelstukken gemaakt. Daar word ik ook erg door geraakt. Het brengt veel herinneringen boven. Goed dat ik er met je over kan praten.” Frits, long-time-survivor

Vanuit betrouwbare aandacht werkt ShivA met mensen aan aanvaarding van de realiteit, gevoel van eigenwaarde en een positievere levenshouding.

Maria (50) worstelt met een verslaving en de gevolgen daarvan: “Mooi dat jij en ShivA zo op mijn pad zijn gekomen. Wat ik allemaal heb meegemaakt, maakt me ook sterker. Ik laat mijn verleden niet mijn toekomst bepalen.”

Doelstelling van ShivA is altijd dat mensen op eigen kracht weer verder kunnen. Als er vervolgens in hun leven nieuwe ontwikkelingen plaats vinden, nemen mensen na jaren weer contact op. Het is voor hen van belang dat zij ervan op aan kunnen dat zij altijd bij ShivA terecht kunnen, ook als er een geruime periode tussen de gesprekken zit. Die betrouwbaarheid is essentieel. En daarmee is de continuïteit van ShivA essentieel.

“As today is my birthday, I would like to thank you so much for all the good things you have done for me. I really appreciate you for being my friend, my mentor, my advisor. Talking to you is all I need. You have been there for me in rough times. Today I just wanted to thank you for all the good things that you always advised me and for me to be a strong woman. Now I walk myself. Lots of love from me and my kids. Stay blessed.” Gloria

B. Retraite 'De kunst van het mogelijke'

Behaalde resultaten	
Aantal Retraites	2 x 4 dagen
Aantal geïnteresseerden (met wie voorbereidende begeleidingsgesprekken gevoerd zijn):	36
Aantal voorbereidende begeleidingsgesprekken:	70
Aantal deelnemers:	18

Tijdens de retraites van ShivaA komen mensen vanuit verschillende achtergronden met elkaar in contact, een ervaring die maatschappelijke scheidslijnen overstijgt. Met professionele begeleiding vanuit ShivaA vinden deelnemers (weer) toegang tot hun eigen krachtbronnen en ontwikkelen zij persoonlijke antwoorden op hun levensvragen. Wezenlijk voor de methode van ShivaA is dat de deelnemers elkáár hierbij inspireren en op weg helpen.

Aan de retraite in maart nam een moslim deel die op dat moment ook de ramadan hield. Het breken van het vasten werd door andere deelnemers tot een feestelijk moment gemaakt. Zij gingen op pad om heerlijk eten te halen. Zo kwamen autochtone deelnemers in aanraking met voor hen nieuwe culturele en religieuze gebruiken.

"Ik dacht bij Afrika eerlijk gezegd altijd aan ebola en aids en daar was ik ook wel bang voor. Ik heb om die reden gearzeld of ik wel mee zou doen met de kloosterdagen. Maar nu heb ik een heel ander beeld. Juist de mensen uit Afrikaanse landen hebben me veel geleerd. Hun doorzettingsvermogen, begrip en zienswijze hebben ook mij moed gegeven in mijn eigen situatie. Ik ben ook op het feest van ShivaA geweest. Daar kon je koffie krijgen uit Eritrea of Ethiopië. Een jaar geleden zou ik dat nooit gedronken hebben en nu wel. Ik was heel erg geschokt toen ik de diagnose hiv kreeg, maar ik ben heel dankbaar voor alle mensen die helpen en dat het mijn blik verbreed heeft." Hans

Uit de tweede retraite belichten we deze keer de kwetsbare sociale positie van de deelnemers. Ook mensen met een licht verstandelijke beperking of niet aangeboren hersenletsel kunnen zich gezien en veilig voelen bij ShivaA. De mensen met een beperking vragen extra aandacht, die niet door de andere deelnemers moet worden gegeven, maar door de professionele begeleiding. Daarom is het aantal beschikbare plekken beperkt. Veel deelnemers hebben heftige levens geleefd: als kind hadden ze al te maken met huiselijk geweld, of als volwassene met verslaving, geweld, schulden en vernedering. Mede daardoor kan iemand gevoelig geweest zijn voor misbruik. Ook het krijgen van hiv is vaak verbonden met een laag zelfbeeld, roekeloosheid of onwetendheid. De inhoud en vorm van de retraite is er op gericht de verhalen van licht en kracht in dat alles naar boven te halen.

"Ik heb dit weekend voor het eerst gevoeld dat ik weer kan stralen. Ik heb verbinding met mijzelf ervaren en de kracht om me niet klein te laten krijgen." Joël

Veel deelnemers gaven aan de balans in het programma goed te vinden. De balans van samen en alleen, van binnen en buiten, van denken en voelen, van werken en rust, van ernst en humor. Door het eigen thema in kleine stapjes, steeds een beetje dieper te verkennen kwam er licht in het donker en hoop voor de toekomst.

C. Materiele nood

ShivA's werk is erop gericht mensen te begeleiden tijdens hun zoektocht naar toekomstperspectief. Maar toekomstperspectief is ver te zoeken voor degenen die niet genoeg geld hebben om te eten, hun kinderen te bellen of aan andere basisbehoeften te voldoen die voor de meesten van ons zo vanzelfsprekend zijn. Voor deze mensen in armoede is er sprake van puur overleven, met extreme stress als gevolg. Nadenken over de toekomst is voor hen niet aan de orde. ShivA heeft door de jaren heen altijd een bedrag van ongeveer € 7.000 beschikbaar voor noodsituaties waarin sprake is van armoede. Zoals in het geval van Mirella:

Mirella komt op kantoor op bezoek bij één van de counselors van ShivA en krijgt iets te drinken aangeboden, maar dat hoeft ze niet. "Neem, dan water! Veel drinken is gezond." Maar ze hoeft echt niet. Tijdens het gesprek blijkt waarom niet: de wc's op de daklozenopvang zijn verstopt en niet te gebruiken. Een pot op de kamer kan niet, want ze verblijft op een gedeelde kamer. Daarom loopt ze nu naar het dichtstbijzijnde treinstation om daar naar de wc te gaan, maar dat valt niet mee met haar knieblesure. ShivA regelt geld voor de bus en geld om gebruik te kunnen maken van de publieke wc op het station.

Ook mensen zonder verblijfsdocumenten hebben we met kleine financiële bijdragen kunnen ondersteunen. Met name als het gaat om kosten die niet of nauwelijks door andere organisaties worden vergoed en als mensen geen enkel netwerk in Nederland hebben om een dergelijke vraag aan te stellen. De keuze voor financiële steun wordt gebaseerd op de vraag of een uitgave de gezondheid en toekomst van één van onze deelnemers heel duidelijk kan verbeteren.

Elf jaar geleden is Yeshumé naar Nederland gevlucht. Ze kan niet aantonen uit welk land ze afkomstig is. Daarom heeft ze geen verblijfsvergunning. In de jaarverslagen van 2020 en 2021 vertelden we al dat ze dankzij de aanvullende financiële steun vanuit ShivA eindelijk gezonder kan eten ("Broccoli!") en haar levenskwaliteit iets kan verbeteren. We hebben haar ook intensief ondersteunt bij haar verblijfsprocedure met éérs het opsporen van haar dochter - na 20 jaar - en daarna het opsporen van de doopakte van deze dochter, waarop de nationaliteit staat vermeld. In 2022 hebben we een DNA-test uit laten voeren om te bewijzen dat ze echt moeder en kind zijn. De kosten voor document en test zijn betaald door ShivA. Toen was de IND gedwongen te onderzoeken of hiv-medicatie in haar land van herkomst beschikbaar is en of het gebrek daaraan een reden is om in Nederland te blijven. Het grote nieuws van dit jaar: na elf jaar heeft zij haar verblijfsvergunning ontvangen! Met kerst vertelt Yeshumé hoe haar leven veranderd is: ze belt met haar nieuw hervonden dochter en krijgt haar kleinkinderen aan de lijn: "Oma, oma, gaat het goed met je? Dank je voor de chocola, zo lekker!" Blijde kindergezichten, een blijde dochter, een blijde Yeshumé, een blijde collega bij ShivA en een blijde asiel-advocate.

ORGANISATIE

Vrijwillig(st)ers

In 2022 waren er 113 vrijwillig(st)ers actief bij Shiva.

Het team

Het team van Shiva bestaat uit zeer bevlogen medewerk(st)ers die zich met hart en ziel inzetten voor het welzijn van mensen met hiv/aids. Alle aanstellingen zijn in deeltijd, samen 3,8 fte. Eind 2022 bestond het team uit:

- Inga Mielitz: oprichter Shiva - geestelijk verzorgster en directeur van Stichting Shiva
- Edmund Owusu: geestelijk verzorger - projecteider Positive Brothers
- Liako Oude Lansink-Lekhooa – counselor Positive Sisters
- Anicetas Tangi - counselor Positive Brothers en Positive Sisters (tot 31-12-22)
- Everdien Hagen - geestelijk raadvrouw Vangnet en Positive Sisters
- Miriam Elderhorst – staf- en beleidsmedewerkster
- Regina Davelaar – geestelijk verzorgster en management (miv 1-10-22)

Ondersteunend:

- Annemarieke Blom – management en financiën
- Petra van Straaten - tekstschrijver en organisator evenementen

Het bestuur

Eind 2022 bestond het bestuur uit:

- **Voorzitter Hannie Treffers** heeft ruim 40 jaar werkervaring binnen de Zorgsector. De laatste tien jaar was zij directeur bij Vilans, waar zij 2018 met pensioen is gegaan. Nog steeds is zij actief in diverse toezichthoudende functies. Als voorzitter van Shiva zet Hannie Treffers zich vooral in voor de toekomstbestendigheid van Shiva.
- **Vice Voorzitter Anne Maljers** is directeur-bestuurder van Samenwerkingsverband De Eem waar zij zich inzet voor passend onderwijs voor elk kind. Het bevorderen van kansgelijkheid en mee kunnen doen in gemeenschappen in Nederland en daarbuiten is haar belangrijkste drijfveer. Dat deed zij onder meer in de filantropie, ontwikkelingssamenwerking en internationale samenwerking in het onderwijs.
- **Penningmeester Loïc Aballéa** is werkzaam als (business)controller bij Amerpodia, voorheen onder andere bij Aidsfonds - STOP AIDS NOW! - Soa Aids Nederland.
- **Secretaris Patricia Heijdenrijk** is directeur van Pharos, het expertisecentrum gezondheidsverschillen. Zij is opgeleid als antropoloog en werkte daarna zo'n vijftien jaar als organisatieadviseur in de zorg. Vanuit Pharos zet zij zich in voor het vergroten van de toegankelijkheid en kwaliteit van preventie, zorg en ondersteuning voor mensen die laaggeletterd zijn of een vluchtelingen- of migratieachtergrond hebben.

SAMENVATTING JAARREKENING**Balans per 31 december 2022**

bedragen in €

		31-dec-22	31-dec-21
Activa			
Vorderingen			
Te ontvangen subsidies en giften	88.000	78.680	
Vooruit betaald/nog te ontvangen	16.275	4.004	
		104.275	82.684
Liquide Middelen			
ING Bank	88.503	23.368	
Triodos Bank	73.935	29.966	
ASN bank	1.485	78.500	
Kas	680	733	
		164.603	132.567
Totaal Activa		268.878	215.251
Passiva			
Reserves			
Continuïteitsreserve	110.781	135.829	
Bestemmingsreserves:			
Deskundigheidsbevordering	25.793	25.793	
		136.574	161.622
Schulden			
Kortlopende schulden			
Vooruit ontvangen	75.000	15.000	
Loonheffing	15.503	11.866	
Reservering vakantiegeld	12.231	9.440	
Reservering accountantskosten	4.329	6.208	
Nog te betalen netto salaris	95	463	
		107.158	42.514
Overige schulden			
Schulden kortlopend (nog te ontv facturen)	2.493	7.266	
Te betalen bedragen	22.653	3.386	
		25.146	10.652
Totaal Passiva		268.878	214.789

Staat van baten en lasten over 2022

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
Baten			
Opbrengsten	427.561	440.316	429.898
Lasten			
Activiteitenkosten			
P*E*E*R*S voor Migranten met hiv/aids	380.329	363.514	319.948
Vangnet en Retraite	72.280	76.802	67.342
Corona noodgelden ⁱ	0	0	38.910
Totaal kosten	<u>452.609</u>	<u>440.316</u>	<u>426.200</u>
Resultaat	-25.048	0	3.698
Resultaat verdeling			
Continuïteitsreserve	-25.048		-196
Bestemmingsreserves:			
Deskundigheidsbevordering	<u>0</u>		<u>3.894</u>
	-25.048		3.698